

М. В. Стріха

Гетто

ГЕТТО (італ. Ghetto) – частина міста, виокремлена для проживання євреїв. Поняття «гетто» походить, імовірно, від назви гарматної майстерні у Венеції, поблизу якої від 1516 розміщувався єврейський квартал.

Починаючи від 14–15 ст. поселення євреїв у західноєвропейських містах в окремих ділянках, де діяло єврейське самоврядування, стало примусовим, причому виходити за їхні межі вночі та у святкові дні було заборонено. Найвідоміші Г. існували у Франкфурті-на-Майні, Празі, Венеції, Римі (скасовані у ході ліберальних реформ у Європі в 19 ст.; одне з останніх – римське – остаточно ліквідоване 1870). У містах княжої України окремі ділянки для поселення євреїв існували від 12 ст.: перша згадка про «Жидове» в Києві датована 1124, згодом у літописах згадується назва «Жидівські ворота». Їх мешканці займалися переважно торгівлею та лихварством, інколи користуючись князівською опікою, що викликало невдоволення місцевого населення (відомі антиєврейські заворушення в Києві 1113). Однак масових переслідувань євреїв, за прикладом Західної Європи, у княжій Україні не було. Масова міграція євреїв на українські землі, зумовлена їхніми переслідуваннями у Німеччині, розпочалась наприкінці 15 ст. Найбільші єврейські громади виникли у Луцьку, Львові та ін. містах (у 16 ст. єврейські осередки зафіксовано в 79-ти населених пунктах). Права євреїв на українських землях Великого князівства Литовського зафіксовано в 1-му (1529) і підтверджено в 3-му (1589) Литовських статутах. Євреї об'єднувались у громади – «кагали» й підлягали юрисдикції власних судів у всіх справах, включаючи вбивства. Така організація місцевого самоврядування проіснувала на землях Речі Посполитої, а згодом на українському Правобережжі у складі Російської імперії, до 1-ї пол. 19 ст. Офіційно вона була ліквідована 1844, але на рівні звичаєвого права існувала й потому, як існували окремі єврейські кутки чи квартали в українських селах і містечках.

Під час 2-ї світової війни Г. створено на територіях, окупованих Німеччиною та її союзниками, і фактично вони були великими концентраційними таборами. На українських землях існували у межах [Генеральної губернії](#) та Трансністрії. На території Райхскомісаріату «Україна» і землях, безпосередньо підпорядкованих німецькій військовій адміністрації, Г. не створювали, а майже все єврейське населення знищували відразу після вступу нім.

військ. Після 2-ї світової війни залишки традиційного єврейського побуту в межах замкнених містечкових громад практично зникли. Руйнівні наслідки [Голокосту](#) завершила офіційна політика асиміляції та масова еміграція радянських євреїв до Ізраїлю. Натомість поняття «гетто» радянські пропагандисти вживали на позначення районів великих капіталістичних міст, заселених переважно меншинами («негритянське гетто Нью-Йорка»). У середовищі україномовної інтелігенції останніх десятиліть радянської доби це поняття використовували на означення невеликих україномовних осередків у русифікованих містах («українське гетто Харкова»).

Рекомендована література

1. Довідник про табори, тюрми та гетто на окупованій території України (1941—1944). К., 2000;
2. Деко О. Кедойшім: Повість-хроніка Шепетівського гетто. Мюнхен; Хмельницький, 2002;
3. Щоденник львівського гетто: Спогади рабина Давида Кахане. К., 2003.

Бібліографічний опис:

Гетто / М. В. Стріха // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-25593>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).